

Vabariigi President
Riigikogu esimees
Peaminister
Haridus- ja teadusminister
Sotsiaalkaitseminister
Tervise- ja tööminister
Teaduste Akadeemia president
Riigikogu fraktsioonid
Riigikogu sotsiaalkomisjon

14.03.2022

Riiklikult evalveeritud teadusasutuste koostöökogu pöördumine seoses sotsiaalministeeriumi plaaniga sulgeda Tervise Arengu Instituut

Oleme elanud teadmises ja usus, et riik oskab hinnata ning soovib väärtustada teadlaskonna töö olulisust ja nende panust suuremate protsesside analüüsi või lahenduste väljatöötamisse. Me oleme murelikud seoses plaanitava riigireformiga korraldada ümber tööjaotus sotsiaalministeeriumi haldusalas. Riigireformi on alustatud ilma analüüsita ja kiirustava ajagraafikuga ning äärmiselt ebasobival ajal – Ukraina kriisi ajal, kui peame just näitama oma süsteemi tugevusi, mitte hakkama neid lammutama.

Oleme nõus Vabariigi Presidendi aastapäevakõnes kõlanud võrdlusega: inimesed ei ole riigi kliendid, vaid riigi kopsud, vereringe, aju, süda ja südametunnistus. **Näeme tõsist ohtu, et reformiplaanide teostudes võime kaotada osa teadlaskonnast ja arendusmeeskondadest, kuna ei ole suutnud tagada neile töörahu ega kindlustunnet.**

Me ei saa leppida mõtteviisiga, kus kokkuhoiu eesmärgil suunatakse pilgud esmajoones teaduspõhise asutuse lammutamise poole. Sotsiaalministeeriumi haldusala asutuste funktsioonide põhjaliku analüüsi ja kaalumise asemel on mindud plaanides terviku lammutamise teed, ekslikus lootuses, et laiali jagatud osade summa on endiselt sama, mis täna.

Rahvatervishoius hästi toimivat tervikut on Tervise Arengu Instituudi (TAI) tegevuste teiste asutuste vahel ära jagamisega ülimalt keerukas mõne kuu või aastaga uuesti, kui mitte võimatu, luua. Lammutades sellist unikaalset ja sisuliselt hästi toimivat organisatsiooni kaob kompleksne võimekus hinnata rahvastiku tervist, riigi tervisepoliitika tulemusi, kujundada ja ellu viia teaduspõhiseid tervisedenduse ja ennetuse programme ning osaleda maailmatasemel rahvusvahelises teaduses.

Esitame tungiva palve kompetentsikeskuse killustamine peatada ning säilitada Tervise Arengu Instituut sõltumatu teadus- ja arendusasutusena.

TAI on pea 75-aastase ajalooga teadus- ja arendusasutus, kus aastatepikkuse töö tulemusena on üles ehitatud eriomase pädevusega omavahel tihedalt lõimunud töörühmad rahvatervishoiu erinevates valdkondades. TAI asutamisel oli eesmärk koondada ühe katuse alla teadus- ja arendustöö kompetentsid, mis on vajalikud keeruliste rahvatervishoiu probleemide lahendamiseks ning rahvusvahelise koostöö säilitamiseks.

TAI poolt avaldatud kõrgetasemeliste teaduspublikatsioonide koguarv viimase 5 aasta jooksul läheneb 400-le. *Web of Science* mõjukuse näitaja poolest (viiteid ühe avaldatud artikli kohta) on TAI Eesti teadusasutuste seas esikohal. Eduka teadustöö läbiviimiseks on vajalik kriitilise massi kvalifitseeritud teadlaste olemasolu ning toetava infrastruktuuri ja tööriistade (andmebaaside ja terviseregistrite) säilitamine.

- TAI on andnud märkimisväärse panuse teaduspõhise riikliku vähitõrjepoliitika väljatöötamisse ja elluviimisse, riiklikku vähiseiresse ja vähitõrje tõhususe hindamisse, samuti vähi sõeluuringute arendamisse teaduslikel alustel.
- TAI tagab teaduspõhise riikliku uimastipoliitika, sh sõltuvusravi ja kahjude vähendamise kavandamise ja elluviimise, uimastite ja sõltuvuste seire, olles tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonda õigussüsteemiga ühendavaks lüliks ning pakkudes tuge ka korrakaitsesüsteemile. Eraldi tähelepanu on teaduspõhisel HIV alaste sekkumiste väljatöötamisel haavatavatele sihtrühmadele, samuti HIV-iga seotud olukorra seire. Selle töö tulemusel on Eesti saanud kontrolli alla epideemilise HIV leviku.
- TAI arendatakse järjepidevalt tõenduspõhiseid ennetusprogramme laste ja noorte tervise valdkonnas, lapsevanematele ja peredele ning paikkondadele.
- TAI-l on juhtiv roll valdkondadevahelise ennetuse pikaajalise poliitikaülese tegevuskava koostamisel ja rakendamisel ning ta on kõrgkoolide ja teadusasutuste vahelise koostöökoogu eestvedaja. Koostöökoogu panustab sellesse, et kõik Eestis rakendatavate ennetustegevuste mõju on hinnatud ja rakendatakse ainult tõendatult tõhusaid tegevusi. Kõige selle juures ei ole vähem tähtis ka pikaajaline meditsiiniuuringute ja hilisemalt inimuuringute eetika komitee juhtimine ja tegevus.

TAI on evalveeritud teadus- ja arendusasutusena Eestis ainulaadne rahvatervishoiu kompetentsikeskus, kelle pingutused tervist mõjutavate tegurite paremaks mõistmiseks ja olemasolevate teadmiste rakendamiseks tervisepoliitikas on määrava tähtsusega Eesti rahva säilimiseks.

/allkirjastatud digitaalselt/

Keemilise ja bioloogilise füüsika instituut
 Tervise Arengu Instituut
 Eesti Keele Instituut
 Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus
 Eesti Taimikasvatuse Instituut